

מדת בדרך

שיעון חזק היומי בדרך קצרה

לעיני הרבנית שרה רסיה בורנשטיין
ע"ה בת ר' יוסף יהודה לייב אשת
הג"ר שמואל יעקב שליטיא
הערות והנצחות טל' 0548449853 או
מייל MABADAF12@GMAIL.COM

פרשת אמור תשע"ג

גליון 39

עירובין מט-נה

ואמנם ר' יוסי לא שנה כך ואמר לו שר' יוסי אומר כך שיקבל ממנו שהלכה כמותו שנימוקו עמו, המקור לאלפים אמה בתורה הוא מהפסוק שבו איש תחתיו שזה ד' אמות אל יצא איש ממקומו זה אלפים ורב חסדא מבאר שלומדים גזירה שוה מקום במקום ומקום מניסה וניסה מניסה וניסה מגבול וגבול מגבול וגבול מחוץ וחוף מחוץ, שכתוב ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים אמה ולא לומדים מקור העיר וחוצה אלף אמה שעדוף ללמוד מחוץ ולא מחוצה ויאמר שר' ישימעאל אומר שניתן ללמוד גז"ש שיבה מניחה לענין נגעי בתים שגם כשבר הכהן סוף שבע ראשון חולץ קוצה וטח את אבני הבית, אך זה כשאין דומה יותר, וכשיש דומה יותר לומדים ממנו. לכאורה ישל הבין את דעת ר' חנינא במשנה שהתחום עגול, שאם לומדים מהפסוק של הלויים נלמד משם גם שהפיאות של הרבוע בכלל האלפים אמה ואם אינו לומד גז"ש מהיכן הוא לומד אלפים אמה ויש לומר שאמנם הוא לומד גז"ש אלא שכתוב בלויים לו יהיה להם מגרשי הערים שרק ללויים יש פיאות ולא לשובתי שבת, ורבנן לומדים שכזה יהיה כל שובתי שבת, ר' אחא בר יעקב לומד מזה שגם מעביר ד' אמות ברה"ר חייב רק אם מעביר גם את האלכסון של הד' אמות עוד חומשו, רב פפא אומר שרבה בחן אותם בדין עמוד ברה"ר הגבוה י' ורחב ד' אם צריך הן ואלכסונו ואמר לו שגם זה לומדים מרב תנניה שלומדים מלויים כזה יהיה כל שובתי שבת. ר"נ אומר שהמחלוקת במשנה בעשירי כשאר שביעתי במקומו שר"מ סובר שהקלו רב בעני ולא בעשיר ולר' יהודה עיקר עירוב ברגל ואם אמר במקום פלוני לכו"ע רק עני ומה שר"מ אומר זה הוא שאמר, מדובר על מי שאינו מכיר או שאינו בקי, ור' יהודה אומר לא אמרו מערבין בפת אלה להקל, ולרב חסדא נחלקו בשאר שביעתי במקום פלוני שר"מ רק עני ולר' יהודה גם עשיר ואם אמר שביעתי במקומו גם לר"מ מועיל בעשיר כי עיקר העירוב ברגל ור"מ אמר, זה הוא שאמר על מי שבא בדרך והחשיך לו, והמליץ לו אמרו לערב בפת אלה להקל זה לכו"ע, ויש ברייתא לדעת ר"נ שכן עני בין עשיר מערבין בפת ולר"מ לא יצא עשיר ויאמר שביעתי במקומו כי מערבין בדרך רק למי שהחשיך לו, ולר' יהודה גם עשיר מערב ברגל ולכן גם הוא יכול לצאת מהעיר ולומר שביעתי במקומו, וכן התירו לבעה"ב לשלוח עירוב ביד עבדו בנו או שלוחו להקל עליו והיה מנעוה באנשי כפר ממל, ובית גוריון בארומא שהיו מחלקים גרוגרות וצימוקים לעניים בשני בצורת והיו עניים מכפר שיחין וכפר תנניה מחשיכים על התחום ובאים בבוקר לאלול. וכן מדויק במשנה שכתוב שמי שיצא ללכת לעיר שמעריבין בה וחבירו החזירו מותר לו ללכת ולבני העיר אסור לדעת ר' יהודה, ורב הונא הסביר החילוק בינו לאחרים, שהיה לו ב' בתים שיש ביניהם ב' תחומי שבת שנחשב כעני כיון שרוצה לצאת לדרך ומועיל אנשי העיר הם עשירים, ורואים לדעת ר"נ ששביעתי במקום פלוני לר' יהודה מועיל רק בעני, רב חייה בר אשי לימד את חייה בנו של רב בין עני בין עשיר, ואמר לו רב שייסיים שהלכה כר' יהודה. רבה בר רב הונא רגיל לבא מארטיבנא לפומבדיתא, ואמר שביעתי בצנינא שהוא מקום מסוים

דף מט לדעת חכמים כל ג' החצירות אסורות זו בזו, ובברייתא שנו כדברי שמואל שבג' חצירות הפתוחות זו לזו ולר"ה"ר אם עירוב החיצונית עם האמצעית כל אחת מביאה מביתה ואוכלת ומחזירה המותר לביתה ולחכמים שלשתן אסורות, ושמואל לא עירבו שחצר שהיא בין ב' מבואות אם עירבה עם שתייה אסורה עמם ואם לא עירבה עמם אסורת עליהם, ואם היא רגילה לאחת מהמבואות אסורת לאותו מבוי ואינה אסורת לשני. ואמר רבה בר רב הונא שאם עירבה עם השני שאינה רגילה בו, הותר הרגיל בה, ואם עירב הרגיל לעצמו ואותו שאינה רגילה בו לא עירב וגם היא לא עירבה, דוחים אותה אצל אותו מבוי משום מדת סדום שלא לאסור סתם, שמואל אומר שאם אחד מקפיד שאחר לא יאכל העירוב נאסר כי קוראים לו עירוב שמערב בין כולם, ולר' חנינא העירוב מועיל אלא שנקרא מאנשי ורדינא שהם קמציני, ושמואל סובר שהחולק העירוב ב' כלים אינו עירוב כי שמו עירוב, ולכאורה זה כ"כ"ש שה' שנתנו עירוב ב' כלים אינו עירוב, ויש לומר שבי"ה חלקו דוקא כשנתנו בכלי אחד ולא הספיק, אך אם חלקו מתחילה ב' כלים גם לב"ה אינו עירוב, וצריך לחדש את ב' הדינים כי יש מקום לומר שדוקא כשמקפיד לא מועיל אך ב' כלים שאינו מקפיד יועיל, ואם היינו מאמרים שב' כלים לא מועיל אך אם מקפיד מועיל כיון שהוא בכלי אחד, ר' אבא אמר לרב יהודה בבית הבד של ר' זכאי ששמואל אמר שבת שנתונים בו העירוב אינו צריך לתת פת, ולכאורה זה בגלל שאם מונח בסל או כמנח כן, ומדוע כשמקפיד סובר שמואל שאינו מועיל, ורב יהודה אמר שיש לחלק כי כיון שהעירוב כאן אי"כ כולם דרים כאן, אך כשמקפיד אינו נקרא עירוב. שמואל סובר שעירוב הוא משום קנין שלכולם יש חלק ברשות, ומה שלא קונים במערה כי אינה מצויה בער"ש, וגם אם עירב במערה אינו קונה שמה ואמר שהעיקר זה מעה וכשלא יהיה מעה לא יעירב בפת והתקלקל העירוב, ורבה סובר שעירוב הוא משום שהדירה של כולם בעירוב, והני"מ ביניהם אם מועיל כלל, ולרבה לא מועיל ולשמואל יועיל, ופחות משהו פרוטה לרבה יועיל ולשמואל לא, וקטן לרבה מועיל ולשמואל לא כי אפיו בן קנין, ואביי מקשה מבריייתא שה' שגבו עירובן כשמוליכים אותו למקום אחר אחד מולך ולכאורה רק הוא קנה או דר ואיך מועיל לכולם, ורבה תירץ שמועיל מדין שלילות גם לקנין וגם לדירה, ורב פסק בג' חצירות כר"ש. **משנה** מי שהלך בדרך והחשיך לו, והכיר אילן או גדר ואמר שביעתי תחתיו אינו מועיל ואם אמר שביעתי בעיקרו מועיל שילך ממקום רגליו אלפים עד עיקרו, ואחר כך אלפים עד ביתו וא"כ הלך ד' אלפים אמה אחר חשיכה בהיתר, ואם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה האמר שביעתי במקומו יש לו ממקומו אלפים לכל רוח לר' חנינא בן אנטיגנוס יש לו אלפים לכל רוח בעיגול, ולחכמים מרובעת כטבלא כדי שירויח הזווית, ועל זה אמרו העני מערב ברגליו ור"מ דוקא עני ולר' יהודה גם עשיר ואמר לערב בפת להקל על העשיר שלא יצטרך ללכת ברגליו. **גמרא** לרב מה שהמשנה אומרת שביעתי תחתיו לא אמר כלום שאפילו אליו לא יכול ללכת ולשמואל לא מועיל לביתו אך יכול ללכת לתחתיו ונעשה מקום תחת האילן, כחמר גמל לב' הכיוונים, שאם מודד מהצפון מודדים לו מהדרום ואם מודד מהדרום מודדים לו מהצפון, כיון שאין לו מקום ברור תחת האילן שזנפו נמשך הרבה אמות.

דף נב ואמר לו אביי שלדעתך הלכה כר' יהודה ורב חסדא שנתלוקו במקום פלוני, והרי יש ברייתא כר"נ אמר לו שאני חוזר ב' רמי בר חמא הסתפק בנותן את עירובו אם יש לו ד' אמות לקנות מקום חוץ מהאלפים, ואמר לו רבא שכתוב במשנה שאמר לערב בפת להקל על העשיר ואם נאמר שאין לו זכות ד' אמות אי"כ זה חומרא, ויש לומר שבכ"ז עדיף לו בל"ז ד' אמות מלצאת מהעיר. **משנה** מי שיצא ללכת מעיר שמעריבין בה והחזירו חבירו לר' יהודה מותר לו ללכת מהיכן שהיה ולאנשי העיר אסור, ולר"מ מי שיכול לערב ולא עירב הוא כחמר גמול, ויש לו רק במקום שהיה עד ביתו ולא מעבר לביתו. **גמרא** רב הונא מבאר שמדובר שיש לו ב' בתים וביניהם ב' תחומי שבת ולו מותר כיון שיצא לדרך והוא כעני ושאר אנשי העיר כעשירים, וכן שנו בברייתא שלר' יהודה מי שיש לו ב' בתים וביניהם ב' תחומי שבת אם החזיק בדרך קנה עירוב, ור' יוסי ב' יהודה מסיף שאם מצאו חבירו ואמר לו לון פה שזמן חוס או קור עכשיו יכול להשיכם בבוקר וללכת, ואומר רב שלכו"ע צריך לומר ונתלוקו אם צריך להחזיק ולרב יוסף לכו"ע צריך להחזיק ונתלוקו אם צריך גם לומר, ומה שאומר עולא שמי שהחזיק בדרך והחזירו חבירו הוא מוחזר ומוחזק ולכאורה אי אפשר שניהם, אלא הפירוש הוא שאף שהוא מוחזר ומוחזק ללכת זהו כדעת רב יוסף לדעת ר' יוסי ב' יהודה, רב יהודה ב' אישתתא בהיא סלסילת מירות לרב נתן ר' הושעיא כשהלך עזבו אחר שירד מדרגה, ואז הוא כהחזיק בדרך, ואז אמר לו לון כאן ומחר תמשיך ללכת ולכאורה זה כדעת רב יוסף כדעת ר' יוסי ב' יהודה וניתן לומר שזה כרבה בדעת ר' יהודה. מה שר"מ חלק במשנה אצלנו בספק אם שוה משה לעיל בספק עירוב גב שעת אומר שר"מ מועיל אף שלא רק בספק עירוב הוא כחמר גמל אלא גם כשדולא לא עירב הוא כחמר גמל. **משנה** מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת לא יכנס ולר"מ אם יצא שנים יכול להכנס, יצא שלש לא יכנס. **גמרא** ר' חנינא אומר שאם רגלו אחת בתחום ושניה חוץ לתחום לא יכנס שנאמר בפסוק אם תשיב משבת רגלך אפילו רגל אחת, והברייתא שאומרת שאם רגלו אחת לתחום יכנס חוץ לתחום יכנס שקוראים הפסוק רגלך בלשון רבים והברייתא שאומרת לא יכנס היא כאחרים שהולכים אחר רוב גופו. **משנה** מי שיצא חוץ לתחום אמה אחת ושניה לא יכנס שהמשנה דברה שהלך אמה אחת ועומד בשניה שיכנס והברייתא מדברת שהלך שתיים ועומד בשלישית שלא יכנס. והברייתא שאומרת שלר"מ אפילו אמה אחת לא יכנס, מדברת על המודד בעצמו כשהחשיך לו בדרך, ומדד אלפים בנינויתו ומודד אלפים בדיוק אפילו המדידה נגמרת במערה. **משנה** מי שהחשיך לו חוץ לתחום ורואה שהוא קרוב לתחום לא יכנס אפילו אמה אחת, ולר"ש יכול אף ט"ו אמה שאין המודדים ממציים את המדה עד סופה מפני הטועים. **גמרא** היינו מפני טועי המידה.

דף נא רבה מבאר בדעת רב שלא הועיל כלום כיוון שלא סיים מקום תחת האילן וללישנא בתרא טעמו של רב שכל דבר שמועיל זה אחר זה שאין ב' שביעות, אינו מועיל גם בבת אחת, וההבדל בין ב' הטעמים אם אמר שיקנו לו ד' אמות מתוך ח' שלא סיים מקום, אך לטעם השני כיון שאמר ד' אמות בלבד זה מועיל. אביי שאל לטעם הב' של רבה שכתוב שמי שמרבה במעשרות פירותיו מתוקניא דן המעשרות מקולקלים כיון שלא תיקו אותם, ואם נאמר שמה שמועיל זה אחר זה לא מועיל בבת אחת אי"כ לא יחול כלל שם מעשר, ויש לחלק שבמעשר מועיל כי יכול לחלק אפילו חטה אחת שחציה יקדש וחצי לא, ואין להוכיח ממעשר בהמה שאי אפשר להקדיש חצי ורבה אמר שאם יצאו שנים בעשירי וקראם עשירי יש קדושה בעשירי והאחד עשר, וחל קדושה על שניהם למרות שאינם בזה אחר זה, ויש לחלק שמעשר בהמה חל בטעות בזה אחר זה שאם קרא לתשעין עשירי ולעשירי תשעין, ולאחד עשר עשירי שלשתם קדושים, ואין להוכיח מתודה שלא חלה בטעות ולא בזה אחר זה, ונתלוקו לענין שחט תודה על שמונין חלות, שלחזקה קדשו מ' מתוך פ' ולר' יוחנן לא קדש כלל, ויש לומר שביארו שם שלכו"ע אם אמר יקדשו מ' מתוך פ' שקדשו ואם אמר לא יקדשו מ' אלא אם יקדשו פ' לא חל קדושה ונתלוקו כשקדש כך בסתם שלחזקה מתכוון לאחריות והביאם על תנאי ולר' יוחנן חילוק התכוון לקרבן גדול ואינו חל. אביי אומר שהמשנה דברה באילן שתחתיו י"ב אמה ואם אין תחתיו י"ב אמה יכול לבקור שיעור שביעה לביתו תחת האילן כי רדאי עד ביתו יש פחות מאלפים מכל מקום תחת האילן, ורב הונא בר רב יהושע דוחה שמי אמר שהוא מתכוון לד' אמות שבאמצע אולי שמדובר לאלו שבצד אחר וא"כ נגמר לו אלפים לפני ביתו, והוא מנעמד המעלה שמדובר מוח' אמות ומעלה פחות מוח' אמות מכל כיוון שהוא תחת העץ יש אלפים עד מקצת ביתו, יש ברייתא כדעת רב, שמי שבא בדרך והחשיך לו והכיר אילן או גדר ואמר שביעתי תחתיו אינו מועיל ואם אמר שביעתי במקום פלוני יכול ללכת עד אותו מקום וכשהגיע אליו הולך כולו וחוצה לו אלפים אמה ודוקא מקום מסוים כגון תל גבוה י' טפחים וגודלו מדי' אמות עד בית סאתים או בקעה שעמוקה מ' טפחים וגודלה מדי' אמות עד בית סאתים ובמקום שאין מסוים יש לו רק ד' אמות ואם היו ב' בני"א ורק אחד מהם מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביעתו למכיר והמכיר אומר שביעתי במקום פלוני מועיל ודוקא כשאמר מקום מסוים ואם לא סיים ד' אמות אין לו כלל, ולא יזוה במקומו, ושמואל עמיד את הברייתא הזו כשיש במקומו עד האילן אלפים ועוד ד' אמות ואם יעמיד עצמו בצד האילן יהיה מחוץ לתחום ואם סיים ד' אמות יש לו ואם לא, לא יזוה ויש ברייתא כשמואל שאם טעה ועירב לו רוחות או שחשב שעירובו לו לב' רוחות או שאמר לעבדיו צאו ועירבו לו ואחד עירב לדרום ואחד עירב לצפון הולך לצפון עד אלפים מערובו לדרום והולך לדרום עד אלפים מערובו לצפון, ואם התחום בדיוק אלפים מכל צד לא יזוה ממקומו, ולא קשה משם על רב שהוא תנא ויכול לחלוק על ברייתו. אם אמר שביעתי בעיקר האילן יכול ללכת אלפים עד עיקרו ועוד אלפים עד ביתו והלך ד' אלפים.

פרק כיצד מעבירים

משנה כיצד מעבירים העיר, גם כשביית נכנס ובית יוצא או מגדל בחומה נכנס ואחד יוצא ואם היו גדרויות גבוהות י' טפחים

דף נא רבא סובר שזה מועיל רק באופן שלו היה רץ היה מגיע לעיקר עד חשיכה, ומה שכתוב חשיכה לו היינו שעד שיגיע לביתו יחשיך. וללישנא בתרא הכוונה שחשיך לו אם לך בנתח צ"א ירחו קודם חשיכה, ולר' רוב יוסף הלכו בדרך בער"ש ואמר רבה שביעתי תחת דקל שנסמך אחיו ערבו, ורב יוסף אמר שביעתי תחת דקל שבעליו פטור ממנו ואמר לו רבה איני מכיר, אמר לו רב יוסף ששמואל עשה כדבר ר' יוסי שאומר שאם אפילו אינו מכיר מוסר שביעתו למכיר

אמרל וכינוי נמרוד שהמדידת אש כל העולם בה, וכן נחלקו בפסוק ויקם מלך חדש על מצרים אם הוא חדש אמת ושל נחלקו גזירותיו כי לא כתוב ויקם וימלוך, ולפי זה מה שכתוב אשר לא ידע את יוסף שהיה נדמה כלא ידע. ר' יוחנן אמר שגדל אצל ר' אושעיא ברבי לומד אצלו רק דבר אחד במשתנתו כיצד מאברים את הערים בא' ואמנם אמר ר' יוחנן שלר' אושעיא היו י"ב תלמידים וגדלתי ביניהם י"ח ימים ולמדינת לב כל אחד וחכמתו כל אחד מהם יש לומר שלא למד שם שמועות חוץ ממשנה זו או שבענין המשניות למד רק משנה זו, וכשלמדו אצלו היו יושבים ד' אנשים באמה אחת ורבי אמר שכשלמדו אצל ר"א שמוע היו לומדים ו' אנשים באמה, ור' יוחנן אמר על ר' אושעיא שהוא היה בדורו כר"מ בדורו שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, ועוד אמר שליבם של ראשונים נפתחו של אולם ושל אחוונים נפתח היכל ושלנו כמלא נקב מחט סדקית, וראשונים זה ר"ע ואחרונים ר"א בן שמוע או ראשונים ר"א בן שמוע ואחרונים זה ר' אושעיא הגדול, ואבי אמר שאנו מבינים בקושי כיתד שנשע בגדר, ורבי אמר שאנו כאצבע בשועה אשבי, להבין סבא, ורבי אשי אמר שאנו כאצבע בבור לשכוח שזה בקלות. רב אמר שבני יהודה שהקפידו על לשונם התקיימה תורתם בידי ובני גליל שלא הקפידו על כך לא התקיימה אך אין זה תלוי בהקפדה אלא שבני יהודה דיקו בלשונם ועשו סמינים לתלמודם, ובני גליל לא, ובני יהודה למדו מרב אחד ובני גליל לא, רבינא הוסיף שבני יהודה לימדו לאחרים ובני גליל לא, וכן שאול המלך לא לימד דודו כן, ולכן כתוב עליו יראוך יראוני וישמחו ואצל שאול כתוב, בכל אשר פינה ירשעי, שלא הורה כהכה, ור' יוחנן אומר שהקבי"ה מחל לו עון נוון ששמואל אמר לו אתה בורח עמי והייתי במחיצתי, אמר ר' אבהי יש מי שישאל את בני יהודה אם שנו במשנה מאברים או מעברים, וכן לענין בכור עכוזו או אכוזו ובאמת הם ידעו שיש שונה מאברים ויש שונה מעברים, וכן יש שונה עכוזו ויש שונה אכוזו, והיה מקרה שראו שבני יהודה מדייקים בפעם בן יהודה שאל למי יש למכור טלית ושאלוהו באיזה גוון ואמר כתרדים על אדמה, ופעם גלילי אחד שאל, אמר למי, אמרו לו גלילי שוטה מה כוונתך, חמור לרכוב או יין לשתות או צמר ללבוש או כבש לשחוט, אשה אחת רצתה לומר לחברתה וביא והאילך חלב ואמרה לה תוכליך לביא, אשה אחת ביה לפני הדיין ואמרה מרי כירי תפלה הות לי ונגנבן חן כאילו שגנבו הדיין והתכוונה שגנבו לה טבלה, והיתה כזו שאמרה עלך לא היו מגיעים רגלך על הארץ והתכוונה לטבלה ואמרה על הדיין, כי האמת של רבי רצתה לדבר בלשון חכמה אמרה העלת נופת בכד ואז ידאו הנשרים לקניהם והתכוונה שילכו התלמידים לבתיהם, וכשרצתה שיחזרו אמרה נסר. מגופת החבית השניה ותוצן העלת בכד כאניה ההולכת בים. ר' יוסי בר אסיך כשהיה מדבר בלשון חכמה אמר עשו לי שור במשפט והייתו תרדני בהר מסיכן והייתו חרדל וכשהיה שואל איך האכסיה אמר היכן גבר זה חי והייתו אוש פי זא מה טובה יש, והייתו איך היא, ר' אבהו כשהיה מדבר בלשון חכמה אמר אתריתו הפחמים ורקיעו הזהבים והיני הפחמים ויעשו לי בהם ב' מגידי בעלטה והייתו שיבשלו תרגולים, אמרו החכמים לר' אבהו הצפינו היכן נחבא ר' אלעאי, אמר להם עלץ בנערה אהרנית אהרנית ערינתו והעיריתו והייתו אשה כהנת וא מסכת מקדשים, ואמרו לר' אלעאי היכן צפון ר' אבהו אמר להם תתעץ במכתבי והייתו בנשיא לקבל ממנו סמיכה והגניב ירד לגנב למפיבושת לזקנים בדרום שהיו גדולים, ר' יוחנן בן חנניה אמר שלא צנחיהו מעולם מלבד אשה תינוק ותלנות אתמול והתארם אצל אכסניה, ביום הראשון עשתה לי פוליס ואלכתיים ולא נשאר כלום וכן ביום הב' וביום הג' היה מלא מלח ולא אכלתי ואמרה לי מדוע אינך אוכל אמרתי לא כבר אכלתי אמרה לי אייך לא היית צריך לאכול לחם, ומדוע אתמול ולשלוש לא השארתי כחלחך כמו שאמרו חכמים שלא משיריים פאה באלפס אך משאירים בקערה, ופעם הלכתי בשדה ושאלה תינוקת אחת שאיך הולך אתה בשדה אמרתי לה דרך בכושה היא אמרה לי לסטים כמותך בכשוה. ופעם הלכתי בדרך וראיתי תינוק בפרשת דרכים ושאלתי באיזה דרך אלך לעיר אמר לי זו דרך קצרה וארוכה וזו ארוכה וקצרה והלכתי בקצרה וארוכה והגעתי לעיר ומצאתי שהיא מוקפת גינות ופרדסים וחורתי ואמרתי לו אמרת לי על דרך זו והיא קצרה אמר לי והלא אמרתי לך ארוכה, ונשקתי על ראשו ואמרתי לו שאינכם ישראל שכולכם חכמים גדולים מגדולכם עד קטנכם. ר' יוסי הגלילי הלך בדרך ומצא את ברוריה ושאל אותה באיזה דרך נלך ללוד אמרה לו אתה גלילי שוטה שאמרו חכמים אל תרבה שיחה עם האשה היה לך לומר באיזה ללוד ופעם מצאה תלמידי הלומד בשקט,

דף נד בעטה בו ואמרה לו שכתוב על התורה ערוכה בכל ושומרה שאם התורה ערוכה ברמ"ח אברים היא שמורה ואם לא אינה שמורה, ולר"א היה תלמיד שלמד בלחשיה ושכח ללמודו אחר ג' שנים. והיה תלמיד לר"א שהתחייב שריפה למקום אמרו ב"ד של מעלה הניחו לו שהוא שימש אדם גדול, ושמואל אמר לרב יהודה חביבי פתח פיה ונתקרא וישנה שיתקיים בך תלמודך ותאריך ימים, שכתוב כי היים לא למצואים וקוראים למצואיהם פה, ועוד אמר לו חטוף אכול ממונך ותשתה ממנו שהעולם הזה הוא כחופה שהולך מהר, ואמר לרב לרב המנונא אם יש לך ממון תנה ממנו כי אין מה לעשות בו בשאלו והמותו לא מתמהמה וכשי תאמר אניה לבני חוק בשאלו מי יידי לך, שהם יאבדו הממון ובני האדם כעשי השדה הללו גדולים והללו נובלים ואין לך לדאוג על בניך. רביאל אמר שההולך בדרך ללא לוי יעסוק בתורה שכתוב כי לויית חן הם לראשך, החש בראשו יעסוק בתורה שכתוב לויית חן הם לראשך, וכן החש בגרונו, שכתוב ועקבים לגרורותיך, וכן החש במעינו, שכתוב רפאות תהיה לשרך וכן החש בעצמותיך שכתוב ושיקוי לעצמותיך, וכן החש בכל גופו שכתוב ולכל בשרו מרפא, וע"ז אמר ר' יהודה בר חייה שמדת הקב"ה לא כמדת אדם שרפואה של חולי זה אינה טובה לזה ואילו רפואה של הקב"ה היא בסל כגופו שכתוב לכל בשרו מרפא. ר' אמי פירש הפסוק כי נעים כי תשמרם הייתו יסודי יחדיו על שפתך שדברי תורה נעימים כששומרם בבטן וזה כשהם נכונים על השפתים. ור' זירא למד את זה מהפסוק ששחה לאיש במענה פי שיש שמחה כשיש מענה בפיו או דורשים כך שמתי שמחה לאיש במענה פיו כשדבר בעתו מה טוב, ור' יצחק לומד זאת מהפסוק כי קרוב אליך הדבר מאד מתי קרוב אליך כשבפך ובלבדך לעשותו, רבא לומד מהפסוק תאות לבו נתת לו מתי שארשת שפתיי כל מנתת סלה רבא שאל שבתחילה כתוב תאות לבו נתת לו וכתוב וארשת שפתיי כל מנתת סלה זכה תאות לבו נתת לו ואם לא זכה רק ארשת שפתיי כל מנתת, ר"א בן יעקב אמר שכל מקום שכתוב נצח סלה ועד אין לו הפסקה, בנצח כתוב כי לא לעולם ארבי ולא נצח אקופך, סלה שכתוב אלוקים יכוננה עד עולם, ועד שכתוב ה' ימלך לעולם ועד, ור' אמי דרש ועקבים לגרורותיך שאם אדם שם עצמו כענק שהוא רפוי על צואר הוה רואה ואינו נראה תלמודו מתקיים ואם לא אינו מתקיים, וכן מה שכתוב לחייו כערוגת הבושם שאם אדם שם לחיו כערוגה שהכל דשים בה וכבושם שכולם מתבשמים תלמודו מתקיים ואם לא אינו מתקיים ומה שכתוב לוחות אבן שאם שם לחיו כאבן שאינה נמחית וחוזר על ללמודו מתקיים בידו ואם לא אינו מתקיים, ומה שכתוב חרות על הלוחות שאם לא היו נשברים הלוחות הראשונות לא היתה התורה משתכחת כלל ור' אחא בר יעקב דרש שלא היתה כל אומה ולשון שולטת עתל ישראל שדרשים משלוח חירות. רב מתנה דרש ממדבר מתנה שאם שם אדם עצמו כמדבר שהכל דשים בו מתקיים תלמודו בידו ואם לא לא מתקיים, לרב אדם היה כעס על רבא בר יוסף בר חמא ובערב י"כ אמר רבא שילך ויפייטו רבא ושמשרתו עומד למזוג לו יין במים ואמר לו שהוא ימזוג וכשטעמו רב יוסף אמר שזה כמו המזיגה של רבא, אמר לו אני הוא אמר לו שלא ישב עד שיפרש על הפסוק

מדבר מתנה וממתנה נחליאל נחליאל במות, אמר לו אם אדם שם עצמו כמדבר שדשים בו כולם ניתו לו במתנה ואז נחלו הקל ואז עולה לגדולה שכתוב ומנחליאל במות, והמניס ליבו ה' משפילו שכתוב ומבמות הגיה, ואם חוזר בו ה' מבניהו שכתוב כל גיא ינשא, רב הונא דרש הפסוק חיתך ישוב בה תכין בטובתך לעני אלוקים שאם שם אדם עצמו כחיה שדורסת ואוכלת אז שמלכלכת עצמה ואוכלת מתקיימת תלמודו בידו ואם לא לא, ואם עושה כך הקב"ה מניח לו סעודה שכתוב תכין בטובתך לעני אלוקים, ר' יוחנן דרש הפסוק נוצר תאנה איכל פריה שדברי תורה כתאנה שמוציאים טעם כל זמן שמשמש בהם כך דברי תורה מוצאים בהם טעם כל זמן שהוגים בהם, ר' שמואל בר נחמני דרש הפסוק אלת אהבים ויעלת חן שדברי תורה כאילת שרמהה צר וחביבה כל שעה על בוועלה כך דברי תורה חביבים תמיד על לומדיהם, ויעלת חן שמעלה חן על לומדיה דדיה ירווך בכל עת כמו דדים שהתינוק מוצא בהם חלב כל זמן שמשמש בהם כך דברי תורה מוצאים בהם טעם כשהוגים בהם, באהבתה תשנה תמיד כמו ר"א בן פדת שעסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון ופעם רצה משיחו לגנוב לו את סדינו ומצא בו שרף, רב דרש הפסוק רוכבי אונותו צחורות יושבי על מדין אלו ת"ח שהולכים מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה צחורות שעושים אותה כצחורים, וישבי על מדין שדנים דין אמתיו, והולכי אלו בעלי מקרא, על דרך, אלו בעלי משנה שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתם דברי תורה, ר"א בן עזריה דרש הפסוק לא יחרוך רמיה צידו לא יחיה שלא יאריך ימים צייד הרמאי שלומד ולא חוזר בר ששת למד צייד הרמאי יחרוך והייתו ששבור החנף מיד, ורב דימי פירש שצייד הצד צופים אם שבר כניהם משתמר והייתו לחזור מייד ואח"כ ללמוד דברים חדשים. רב הונא דרש חון מהבל יעמט וקובץ על יד ירבה שאם אדם עושה תבולות את התורה מתמטע ואם לא ירבה ואמר רבה שכולם יודעים את זה ועוברים על כך ור"י בר יצחק אמר שעושה כך והתקיים בידו. משה למד תורה שבע"פ מפי הגבורה ואז נכנס אהרן ושנה לו משה ואהרן ויש ללמוד משה ונכנסו בניו ושנה להם משה אח"כ ישב אלעזר לימין משה וישתמר לשמאל אהרן ולר' יהודה אהרן לימין משה ובניו לשמאל משה, ונכנסו זקנים ושנה להם משה ואהרן שהשתלקו זקנים שנה לכל ישראל, ומצא שאהרן שנה ד', בניו ג' וזקנים ב' יצא משה ושנה אהרן, יצא אהרן ושנו בניו יצאו הם ושנו הזקנים נמצא שכולם למדו ד', ולמד מכן ר"א שאדם צריך לשנות תלמידיו ד' פעמים, שאם משה שמע מהגבורה ואהרן שמע ממנו צריך ד' פעמים ק"ו הדיוט ור"ע למד שאדם צריך לשנות עד שלמד שכתוב ולמדה את בני ישראל וצריך שיהיה סדור בפייהם שכתוב שילמה בפייהם וחיוב ההראות פנים תלמידו שכתוב את תשים לפניכם ולא למדו כולם ממש כד' לחלוק כבוד לאהרן ובניו ולזקנים ולא אומרים שבני אהרן ילמדו ממנו, והזקנים מהם והעם מהזקנים כי משה רבינו עצמו שלמד מפי הגבורה יסתייע יותר, מה שכתוב שרב ההולך בדרך גדול מימינו וקטן משלמלו לכאורה זה כ"ר יהודה שאמר שאהרן ישב מתחילה מימין משה, ויש לומר שגם רבנן מודים לזה אלא שלא הטריחו את אהרן לקום כשבאו בניו, לר' פרידה היה תלמיד שהיה מלמדו כל דבר ד' מאות פעמים, יום אחד כשלימדו בקשו ממנו ענין של מצוה וכשומר ללמוד ראה שלא למד ואמר שמא שנכנסו אליו הסיח דעתו וחשב עכשיו ילך רבו, ושנה לו שוב ד' מאות פעם ויצאה בית קול ואמרה אם נח לך לחיות ד' מאות שנה או שכל דורך יזכו לעוה"ב אמר, נח לו שכולם יזכו לעוה"ב אמר הקב"ה נח לו זו וזו, רב חסדא אמר שהתורה נקנית בסמינים שכתוב שימה והייתו סימנה ור' תחליפא אמר זאת לר' אבהו ואמר שהוא דורש מפסוק אחר, הצביע כך צינים, עשי סמינים לתורה כמו שכתוב ובה אצלו חזר והייתו סימן, ר"א דרש את זה מהפסוק אמר לחכמה אחותי את ומועד לבינה תקרא עשה מועדים לתורה, ורבא דרש מזה עשה מועדים לתורה,

דף נה כמו שדרש ר' אבדימי בר חמא שכתוב לא בשמים היא ולא מעבר לים היא שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אליה ואם היתה מעבר לים היה צריך לעבור אליה, ורבא אמר לא בשמים שהתורה לא תמצא במי שמגביה דעתו כשמים ובמי שמרחיב דעתו כים, ור' יוחנן דרש לא בשמים שלא תמצא בגסי הרוח ולא מעבר לים לא בסחורים ותגרים. יצבור עיר ארוכה כמו שהיא, עגולה ועושים לה זווית מרובעת לא עושים לה זווית, צרה מצד אחד ורחבה מצד אחר, ורואים כאילו היא שוה היה בית אחד כפגום יוצא או ב' בתים כב' פגומים ורואים כאילו חוט מתוח עליהם מומד כמנון והלאה אפליים אמה ואם עשויה קשטת או כמו גאם רואים כאילו היא מלאה בתים וחצירות מומד משם אלפים אמה, החידוש בברייתא בארוכה אף שהיא צרה שלא מרבעים אותה, מרובעת החידוש הוא שלא צריך לרבעה כריבעו עולם ולקפוט ודרום, חידשו ב' בתים אפילו מב' רוחות. רב הונא אמר שעיר העשויה לקשט און בין ראשיה פחות מד' אלפים אמה מודדים מהקו החיצוני של הקשטת ואם יש יותר מד' אלפים אמה מודדים מהבתים עצמם בקשטת, ואף שרב הונא אמר שחומת העיר שפנרצה יותר מקמ"א ושליש חשב שב' עירות הכוונה שנפרץ מב' רוחות ומועיל פחות מקמ"א שיש לכל אחת קרפף של ע' אמה, ומרוח אחת השיעור הוא פחות מד' אלפים אמה, וי"א שרב הונא כבר אמר כך על דברי ר"מ שנותנים קרפף לעיר ולחכמים קרפף נאמר בין ב' עירות ואמר רב הונא קרפף לכל אחת ולחייא בר רב קרפף אחד לשניהם, שאם רב הונא היה אומר רק בחומה שפנרצה היינו אומרים שזה מועיל כי בתחילה היה חסום והוא היה אומר בב' עירות היינו אומרים שזה בבלל שיש להם תשמיש דחוק אך כאן זה עיר אחת שפנרצה חומתה ולא יועיל בב' קרפפות, לרבה בר רב הונא בין היתר לקשת צריך להפריח עד אלפים אמה ולרבה בר רבא אפילו יותר, ואבוי אומר שסותרב כך כי יכול ללכת דרך בתים. גדודיות הם ג' מחיצות ללא התקרים הסתפקו בב' מחיצות עם תקרה אם מועיל ויש להוכיח כמברייתא ואלו מחיצות עמה נפש שיש בה ד' על ד' אמות וכן גשר וקבר שיש בהם בית דירה וכן בית הכנסת שיש שם בית דירה לחון ובית עכו"ם שיש בה דירה לכמרים, ואורוות ואוצרות ששדות ויש בהם דירה וכן בורגנים ובית שבים, ואלו שלא מתעברים, נפש שהיא פרוצה מב' רוחות ויש קבר ללא בית דירה וכן ביחכמים שאין בו דירה לחון ובית עכו"ם שאין שם דירה לכמרים ואורוות ואוצרות ששדות שאין בהם דירה ובור שיח ומערה וגדר ושובך שבתוכה ובית שבספינה, וכתוב נפש שפנרצה שאינה מצטרפת ומשמע גם אם תקרה ויש לדחות שמדובר בלי תקרה, בית שבים ראוי למצות לו כלים מבספינה, והברייתא שאומרת שמערה מתעברת כשיש לה בנין מעליה והבנין עצמו לא מועיל כשלח היה בו שיעור ד' על ד'. לרב הונא יושבי צריפים בתים ילידים מודדים להם מפתח בתיהם, רב חסדא שאל ממנחה ישראל שכתוב ויחטו על הירדן מבית הישימות ור' יוחנן אמר שזה היה ג' פרסאות וכשהיו מתפנים היו והולכים לאחוריהם ורואים שבהאליים מודדים מהאחורונים, ורבא מטרף שבגדלי מדבר שהיה על פי ה' נחשבים כקבועים. רב אשי אומר שאם בעיר של הנדיים יש ג' חצירות של ב' בתים נחשבים כקבועים, רב אמר שיושבי צריפים והולכי מדברות חיייהם לא חיים ונשיהם ובניהם אינם שלחם וכן אמר אלעזר איש בריא שיושבי צריפים כיושב קברים ונאמר על בנותיהם ארור שובב עס כל בהמה עולא אומר שאין להם מרצאות וכשהאנשים הולכים למרחץ נאמפים עם נשותיהם ור' יוחנן אומר מרגשייהם זה בזה בטבילה שהולכות עם הנרותיהם, וההבדל ביניהם כשיש נהר סמוך לבתיהם והולכות לבד לטבול. רב הונא אומר שאסור לת"ח לגור בעיר ללא ריק ומשמע שירק הוא דבר טוב אף שהוא מהדברים שמרבים הזבל וכופפים הקומה ונטולים ממאור העינים.